

Emlékszel?

Látod? Úgy tűnik, megfogantak a péntek esti áldások. Áldott állapotban vagyok. Jaj, nem úgy... Áldott vagyok, hogy Veled emlékezhettek és nem Rólad. Ez egy 80 éves Apával sajnos nem sokaknak adatik meg.

Hát hol kezdjem? Emlékszel? Amikor a szomszédoknak a Thököly úton minden sábesz reggel azt mondtam, hogy megyek a sok nénihez és bácsihoz, mert nem szeretted volna, ha tudják, hová is tartunk? Mert a zsigeri félelem – úgy tűnik – a gyerek megszületésekor zsigeri féltéssé alakul?

Emlékszel? Amikor a sok néni és bácsi voltak a nagyszüleim, és én sokáig azt hittem, hogy a templom szó a szinonímája az öregek otthonának? A szimchesz tajre körmenet végén gyerekként ott ballagtam évenként át egyedül a kis zászlómmal, majd Laci születése utánól már ketten voltunk gyerekek?

Emlékszel, amikor hosszú évek múltán egyszer az összes lauder osztályomat meghívtuk szimchát torára (akkor már így ejtettük), volt vagy 80 gyerek abban a kis mini zsinagógában, és bár a cukorkák után vetődő gyerekek ricsajától szinte hallani sem lehetett a hagyományos dalokat, de úgy patakzott a még ott lévő nagy Öregek szeméből a könny, hogy az felejthetetlen volt. Hirtelen annyi unokájuk lett, hogy csak na.

És a kifeszített táleszok alatti áldás? Nem hittem volna, hogy ennyi gyerek és szülő, nulla zsinagógai tapasztalattal, ilyen áhitatos csendet tud teremteni.

Emlékszel? Amikor bát micvámra egy apás izraeli utazást kaptam ajánlékba?

Na, itt meg is történt az életre szóló „beetetés”. Tudom, Te csak meg akartad mutatni azt a helyet, ahol „vége lesz a szenvedésnek, én hazamegyek, otthon, otthon meggyógyul majd minden, ami fáj... Ám Jisráél cháj...”

Bár az első napokban én inkább a mosávbán való játszást választottam a jeruzsálemi kirándulás helyett, azért előbb-utóbb mégis eljutottunk a Siratófalhoz is. Mielőtt megpillantottam a Falat, elmondtuk együtt (maradjunk abban, hogy elmondatad velem) a sechejšanu-t, és én úgy sírtam, hogy alig tudtam abbahagyni. Máig nem tudom, mi történt ott.

Emlékszel?

Első év Szarvason. Én már gyerekként nem, de mádrichként évről évre megélhettem ezt a csodát... Mindig lejöttetek a látogatónapon, és persze, elsősorban Lacival hozzánk, de azért tudtam, nagyon jól tudtam, hogy

hetekre feltöltödtetek a sok felszabadult, héberül éneklő, modern izraeli dalokra táncoló gyerek látványától.

Hát a Hátikvá? Amelynek dallamára a Thökölyn énekeltek és énekeljük a mai napig is a Sir hámajlszt? Akkor is, amikor ennek még jelzésértéke volt.

Emlékszel? Amikor szülés előtt a Klinika liftje mellett áldottál meg? Ez az áldás is megfogant, sokszorosán. Már ha az áldásoknak van egyáltalán ilyen beteljesülési rátája.

És végül, emlékszel? Itt most nem is kell annyira régi időkre visszaemlékezni. Megtetted tavaly... teszed folyamatosan, mert nem tudod nem tenni. Még Auschwitzba is elmentünk egyszer együtt, mert szeretted volna Te megmutatni nekem. Már hallottam a történetet, ahogy Édesapád meggyilkolását eltitkolták előled, majd amikor nővéred számonkérte rajtad az eltűnt cigarettáit, és bevallottad, hogy munkaszolgálatos Apukádnak lopkodod és gyűjtögeted azokat, ...na, akkor már elmondták. Már tudtam a Dunaparttól utolsó pillanatban kimentett kisgyerekes anyukákról, köztük Nagymamáról és Rólad. A szomszédról, aki még krumplihéjat sem adott Neked, a 8 éves gyerekek a pincében, viszont utánatok kiabált, amikor elindultatok a csillagos ház felé, hogy ha meglát Benneteket még egyszer a Dob u. 86. környékén, saját maga fog feljelenteni.

És rájöttem, hogy mindezzel együtt talán a legkevesebbet épp a saját családom történetéről tudok. Úgy védtem magam tőle...

Tavaly történt. A Kertész utcában

sétálgatva, 70 év óta először megpróbáltál bejutni a volt csillagos házatokba. Próbáltál becsöngetni egy-két lakóhoz, de a mai világban ki mer beengedni egy férfiembert valami zavaros, ősrégi történettel, amiről jobb nem is tudni. Aztán nyílt a kapu és mégis sikerült. Én csak arra emlékszem, hogy aznap délután zavaros voltál és zokogtál. Azt mondtad, nem találsz a hidat az akkor és ott lévő 9 éves kisfiú és a mai önmagad között. Felszakadt az azóta is folyamatosan gennyedző, soha begyógyulni nem tudó seb. Kiderült, hogy a lakás évek óta üresen áll, az önkormányzat tulajdona. Kolléganőd, a szó szerint mindent elintézni tudó és mindenkinek segíteni igyekvő Juli megszerezte a kulcsot, így a lakásba is bejutottál. Csak egy szál rózsát tettél az ablakpárkányra. Aztán megkértelek, vigyél el oda. Nekiindult a család. Leírhatatlan érzés volt.

Emlékszel? Az ablakpárkányra, amelyen ki-be közlekedtetek, hogy ne kelljen az egyébként rokon tulajdonos rosszindulatú és sértő megjegyzéseit hallgatni. Az ajtóra, amely mögött ott lakott az a férfi, aki átment érted, amikor Édesapádat elhurcolták, Anyukád és Babszi nővéred a városban bújkált. Napokig ő vigyázott Rád. A pincelejárára, ahonnan éjszakánként sikoltozást és zokogást hallottál, és amikor lementünk megnézni, azt mondtad, ehhez azóta sem nyúlt senki. Csak most csend van ott. Súlyos, sötét csend.

Emlékszel? Bis 120 emlékezz még. Velünk.

Kardos Ágnes

Jövorechercho

A rabbidiploma átvétele

Ha beszél a rabbi...

Egykori iskolatársam köszöntése

Kardos, akkori nevén Kösztenbaum Pétert nem olyan régen ismerem, megközelítőleg 74 éve. A Dob utca 35-ben akkor még működő elemi és polgári iskolában jártam vele elsősben és másodikban. A harmadikot a háború szakította meg. Az említett épület előtt megyek, eszembe jutnak az emlékek, például egykori iskolatársak, többek között Foni (Fonféder Ábrám), Frédi (Friedmann Iván). Teltek az évek, mint a percek. Elkerültem vidékre vallásos gyermekotthonokba: Mezőkovácsházára, Csornára, Debrecenbe. A Kardos Péter nevet hallottam sokszor, beszéltek róla ismerősök, de nem tudtam, kiről van szó, mert én Kösztenbaum Péternek ismertem. Péter járt a vidéket, Nyíregyházán is megfordult, a végtiszteességet adta meg egy eltávozottnak. A nővérem ebben az időben ott élt, meghívta ebédre, ott meglátta a fényképemet és jelentkezett nálunk. Mindez a hetvenes években történt. Akkor ismertük meg a családját. Megtudtam, hogy a zuglói közösség lelkipásztora. A múltból sok szó esett, például a Dob utcai Ortodox Iskoláról és tanáiról. A tanítónk Speizer Márton volt. A 8-10 fiúból és 3-4 felnőttből álló Kazinczy utcai kórusnak Ő volt a karmestere.

Szinte valamennyi tanárnak becenevet is adott az ott tanuló hálás fiatalság. Például az utolérhetetlen D.(Deutsch) Gáti Ödönt „Bödön”-nek becéztük. Szigorúságára jellemző a „muti pofi” felszólítás. A tekintélyes igazgatót Deutsch Adolfnak hívták, csak névrokonunk volt.

Az esküvői állvány még mindig áll a Dob utcában. A bolt is működik, most húst, felvágottat, italokat, péksüteményt, stb. árulnak. A háború után a Dob utca 35-be költözött a Hanna Étterem a Kertész utcából.

Maradjunk Kardos Péternél, aki a háború után elvégezte a zsidó gimnáziumot és mivel Édesanyja ragaszkodott a „rendes szakma” tanuláshoz, ezért dobozgyártó üzembben dolgozott. Hazafelé ballagott, az ifjút Scheiber Sándor megszólította: „Kösztenbaum, nem akarsz a Rabbiszeminárium hallgatója lenni?” Úgy érezte, szükség van rá és igennel válaszolt.

1958-ban kántor és rabbi szakon kezdte el tanulmányait. A tanári karból elég, ha a neveket soroljuk: Scheiber Sándor, Richtmann Mór, Szemere Samú, Benoschofszky Imre, Schweitzer József. A kántorképzést Feleki Rezső tanár és kántor oktatta. Kardos Péter 1961-től mint kántor funkcionált. Civil foglalkozást vállalt, mivel több nyelven beszélt, idegenvezető lett. Külvárosokban (többek között Kispest, Csepelen, Pesterzsébeten) látta el a feladatát. 1971-ben Kardos Péter rabbi lett, és egy évig az említett külvárosokban tevékenykedett. Ekkor közölte vele Salgó László, a Budapest Rabbiság Igazgatója, hogy a

következő hét péntektől a Thököly úti zsinagóga rabbija lesz. „Sác mác” volt a feladata, ami azt jelenti, hogy kántorkodott, Tórát olvasott, prédikált, az igaz tant tanította. Talmud Tórát szervezett, színvonalas kultúrelőadásokat tartott, pezsegni kezdett az élet Zuglóban. Már 44. éve a zuglói zsinagóga rabbija, illetve főrabbi. Egyébként egész családja részt vesz az ottani zsidó életben. Felesége, Judit még most is karitatív munkát végez. Lánya, Ági régebben aktív résztvevője volt a Thököly úti hitéletnek, Talmud Tórát oktatott. A főrabbi fia, László, évek óta előimádkozó, sőt kántori teendőket lát el. Az ORZSE liturgia szakára járt és elvégezte a kántorképzőt is.

K. Péter külföldön is járt, például Göteborgban. Távozásának okáról most ne beszéljünk, a fontos az, hogy visszajött. Magam is tanúja voltam, amikor egy temetési megemlékezésen nyílt színi tapsot kapott. A hallgatók elismerése mindennél többet ér, mert őszinte. Kardos Péternek igen jó a hallása, a neginák dalamvilága a Dob utcai hangulatot őrzi, ez hazánkban ritka kincs. Laci fiát is erre oktatja. Péter egy időben az Országos Rabbiképző Intézet kántor szakán tanított.

Valamiről még nem írtunk, ez az újság, az „Új Élet”, amelynek évtizedek óta szerkesztője, majd főszerkesztője. Tudjuk, milyen nyomás nehezedett rá és munkatársaira, amikor a legkülönbözőbb ideológiaiakat akarták rá erőltetni. Szerkesztésében a lap igyekezett hiteles maradni és a legerősebb viharok idején is az objektivitást megőrizni. Az „Új Élet” című lap eljut a világ számos pontjára, hírül adva, hogy Magyarországon élt és él a zsidóság. A fővárosban és a nagyobb vidéki városokban a zsinagógákban fohászkodhatnak azok, akik ezt szükségesnek tartják. A vallási szabályokat betarthatják, hagyományainkat megőrizhetik.

2014-ben megjelent Kardos Péter könyve „Síp utcai kevert” (Kiadó: Gabbiano Print Nyomda és Kiadó Kft.) címmel. A kötetben az író összegyűjtötte munkásságának egy részét, és ami fontos, számos írást még nem olvashattunk tőle. Lehet, hogy prédikációk során elhangzottak, de nyomdafestékkal eddig nem találkoztak.

Kardos Péter munkásságát több díjjal is elismerték, például Radnóti Miklós díjjal, valamint Csak azért is díjjal.

Egykori iskolatársam 80 éves lett. Eddig is sokat tett az objektív tájékoztatás érdekében. Olvassák is lapját világszerte. Legyen ereje munkásságát még sok – sok évig folytatni. Kedves családjának és a nagycsaládnak (a magyarországi zsidóságnak) kíván minden jót, Mázt és brochet (szerencsét és áldást), D. Gábor és neje.

Deutsch Gábor

Emanuel Emlékfa – a szomorúfűz árnyékában

Micsoda áldás volt

Csuromvizések voltunk, amikor apámmal 2005 decemberében a szakadó esőből beléptünk a Síp utca 12 kapuján. Szomorúak voltunk és elvesszettek: az előző hét péntekén halt meg nagymama. Azt akartuk, hogy egy ismert rabbi temesse – nem annyira azért, mert híres volt, hanem mert csak őt tudtuk megnevezni. Mondták, az a rabbi nagyon beteg, már nem dolgozik, de kérjünk fel egy másikat, aki éppen itt van. Mutatták, hol az irodája. Nagy óvatossággal bekopogtunk. A rabbi felállva fogadott. Amikor megtudta, mi járatban vagyunk, leültetett minket, és elkezdett kérdegetni nagymamáról. Apám nehezen fogalmazta meg a mondandóját, el-elakadt, még mindig a sokk hatása alatt lehetett. Belőlem viszont dőlt a szó: mindenáron meg akartam érteni az ismeretlen rabbival, milyen volt az én nagymamám.

Kevés olyan figyelmes tekintetet láttam, mint az övé. Ültében kicsit felém hajolva, mély tekintettel nézett, s habár csak én beszéltem, úgy hatott rám a pillantása, mintha párbeszédet folytatnánk. Te mondd a magadét, én pedig megértem, az egész valómmal, minden porcikámmal – üzent a szeme, az arca, a testtartása.

A temetőben először sírtunk, aztán elkezdődött a szertartás, és Kardos Péter főrabbi a mi nagymamánkról beszélt. A fakoporsóból semleges tárgy lett, és közben lépett nagymama, elevenen, minden szeretetével, gondoskodásával, a szombati ebéddekkel, a maceszgombóc-levessel, a mohó vágyával, hogy megtudja, melyikünkkel mi történt. Csodálatos volt, vigasztaló és felemelő. A gyötrelmes elválásból meleg hangú búcsú lett. Nem azon volt a hangsúly, hogy elveszítettük nagymamát, hanem hogy micsoda áldás volt ismerni őt. Hogy tovább él bennünk, amit kaptunk tőle.

Amikor egy ismerősömnek lelken-dezve meséltem ezt, az illető biccentett: „hát igen, a Kardos nagyon tud temetni.” Azt hiszem, a legkülönlegesebb képességek egyike, ha valaki vigaszt tud nyújtani a szenvedésben. Erre képes Kardos főrabbi, Péter. Akkor zártam őt a szívembe.

Eltelt öt év. Újságírói munkát kerestem, és felhívtam az Új Életet is. Az addig hallott, közönyös, nesze semmi, fogd meg jól válaszok helyett Péter behívott az irodájába. „Nem fogsz megélni abból, amit kínálok, de némi munkát rendszeresen adhatok” – mondta. És elküldött tudósítani az akkor 150 éves Dohány

utcai zsinagógáról szóló konferenciáról. „Egy kolumna” – szabta meg a terjedelmet, azaz egy egész újság-oldalt kellett megtöltenem. Tíz éve dolgoztam mint napilapos újságíró, a dolog nem okozott gondot. Álmodban sem fordult meg a fejemben, hogy ez a vizsgamunkám az Új Életnél. Miután e-mailben leadtam az anyagot, másnap délelőtt csörgött a telefon: „Ez szakmailag tökéletes” – mondta Péter. A szokásos „még jó, hogy” reakció helyett úgy éreztem magam, mint akit lovagvá ütöttek. Később tudtam meg: Péter nagyon ritkán dicsér, de ha megteszi, az azt jelenti: valami rendkívülit tettél le az asztalra.

Így lettem az Új Élet külső munkatársa. De valami még történt, ami sokkal többet jelent számomra, mint a közös munka. Egy újabb, egyszerűen az egész további életemet meghatározó spirituális élmény. „Gyere el a zsinagógámba péntek este” – mondta Péter. Gondoltam, letudom a meghívást, voltam én már templomban. De ez másmilyen volt. A zsinagóga ajtajában Péter mindenkit barátságos kézzel az üdvözlő. A szertartás előtt odajött a nő szakaszhoz, az asszonyok köré sereglettek, ebben-abbban a tanácsát kérték, ő pedig szelíden válaszolt. Azon a szombat-köszöntőn éltem át először, hogy zsidó vagyok. Hogy az őseim ugyanúgy imádkoztak, mint most mi, ugyanúgy üdvözlözték Szombat Királynőt. Hogy egy nagy lánc vagyunk, amelyet nem lehet megszakítani: a szemek ki-kieshetnek, de a lánc újra és újra, elpusztíthatatlanul összeforr. Ezt az élményt Péternek köszönhetem.

A transzcendens lebegést a kidus vezette le, amelyen Péter egy kis tanítást mondott meg a közelgő programokról beszélt. Humoros megjegyzései nyomán kuncogás, nevetgélés töltötte be a helyiséget. Helyzetkomikumok sora volt.

Talán ez lehet Péter belső lényege: a vigaszt nyújtó rabbi, a magával ragadó szónok, a kedves kolléga. Na ja. De összeveszni nem tanácsos vele. Egyszer nagyon kihúztam nála a gyufát. Egy szakmai kérdésben nem értettünk egyet, és én szilenci-umra lettem ítélve. Márpedig a hallgatás Péter haragjának a legnagyobb jele. Jó pár hétig eltartott, meg voltam róla győződve, hogy többet hoz- zám se szól. Aztán felhívtam vala- mi-lyen megbízással, mintha mi sem történt volna. Többet nem beszélünk az esetről, el lett felejtve. Szóval Péterrel nemcsak összeveszni lehet, hanem kibékülni is. Sokan úgy vélik,

ez afféle szeszély; szerintem inkább normális emberi viselkedés. Sokkal inkább, mint az örök harag.

Péter humora legendás. Az a fajta, amitől az ember kapkodja a fejét. Nagy komolyan mondasz valamit, erre ő a mondat közepén benyög egy poént, először fel sem fogod, mi történt, mert olyan komoly képpel csinálja. Egy fél másodperc múlva azonban érzed, nem folytathatod úgy a csevegést, mint előtte. Persze lehet, csak én vagyok ilyen lassú agyú, mert van, amikor Péter az emberére talál. Spánn Gábor hangoskönyve bemutatóján a Bálint Házban én moderáltam a színpadon a beszélgetést. Sok mindent nem kellett csinálnom, az idő nagy részében hátradől- ve, a közönséggel együtt röhögve hallgattuk Pétert és Gábort, ezt a két modern Hacseket és Sajót. Blat- tolták, ott rögtönözték a jelenetet, egymást inspirálva, színporkázva, akár a vérbeli humoristák, a rabbi és az újságíró.

Amikor két éve megjelent Péter könyve, a Könyvhét után szemrehányón nézett rám: „Miért nem jöttél el a dedikálásomra?” Erőltetett visszavágással lepleztem zavaromat: „És te az enyémmre?” Mert tényleg egymásnak háttal dedikáltunk, ki-ki a saját könyvét, csak egy pavilonsor választott el minket. Aztán egy reggel hal- lom a rádióban: a nagy sikerre való tekintettel megismétlik Kardos Péter könyvének bemutatóját az Írók Boltjában. Elmentem. Ahogy megér- kezttem, odajött hozzám, látszott, mennyire örül. Meghatódtam. Később így dedikálta nekem a Síp utcai kevertet: „Virágnak baráti szeretettel.” Talán nem mindenkinek írt be ilyesmit a kötetbe. Vagy ha igen, akkor Péter tele van szeretettel, amit sejteni vélek. Ez a szeretet megbújik és meg-megcsillan a mélyen kritikus és szarkasztikus arc mögött, amit a világnak gyakran mutat.

Sokan pedig vele kritikusak. A könyvről is azt írták némelyek, hogy egyenetlen, kiegyensúlyozatlan. De hát milyen legyen egy ember első és egyben tudatosan utolsó könyve, aki még a címébe is belerak- ta az ideillő szót: kevert. Kevert, amilyen a pálya, a személyiség, az ember – maga az élet.

Fura arra gondolni, hogy 80 éves. Talán azért, mert igazából nem öreg – a személyiségében, a vásott humo- rában van valami kamaszos báj. És szerintem nem is szeret öregnek lenni. Úgyhogy csak annyit mondok végezetül: Isten éltesen, drága Péter!

Rados Virág

Hogyan ásott a lelkem mélyére a főnököm

És hogyan ástam én az övére

Alig tettem be a lábam a szerkesztőségbe, azt is kiszedte belőlem, amit magamnak sem vallottam be. Olyan pszichológiai érzékeléssel tapintott a kényes pontokra, hogy az egy szakembernek is becsületére válna. De sosem élt vissza semmilyen bizalmas információval. És a hozzá betérő vendégeket, adott eset- ben gyászolókat, ugyanígy megnyitja. Számtalanszor vagyok tanúja – lévén hogy egy szobában dolgozunk –, milyen empátiával kezeli a nehéz élethely- zetben lévőket, hogyan ad útravaló tanácsot, ami megkönnyíti számukra a teher elviselését. Vagy osztozik az örömben, ha ezzel érkezik valaki. Az öröm hatalmasra nő, a fájdalom összezsugorodik, ha hozzá fordulunk. Beszédei ugyanerről a beleélő képességről tanúskodnak, nemhiába kapja számatlanul a gratulációkat. Persze büszke is magára ezért... De hát mire legyen szerény?!

Nem könnyű vele dolgozni, ezt nem állítja senki. Hidegfrontban jobb kerül- ni minden konfliktust – az ember inkább megvárja a melegfrontot, mert akkor viszont kenyérre lehet kenni. Majdnem...

Én speciel életem egyik szakaszában sem röhögtem annyit, mint amióta az Új Életben dolgozom. Utólérhetetlen szarkazmusával, ön- és közkritikájával, színporkázásra mindig kész szellemével könnyen azonosulok, és igyekszem nem lemaradni slágfertőségben és reakcióidőben ☺. Elég nehéz vele lépést tartani... És fárasztó is a folytonos stand by állapot, be kell vallanom. Én sem leszek fiatalabb – ő viszont nem lanyhul.

Unokáját imádja. Persze a lányát és a fiát is – de Eszter mindent visz. Igazi büszke nagypapa. Monitora háttérképe természetesen a szépséges kicsi lány. És máson sem töri a fejét, mint hogy mivel lephetné meg, milyen programot találhatna ki neki – olyat, ami csak neki juthat eszébe, ami rá jellemzően egyedi. Erről is értesülök természetesen, napjában úgy százszor beszél Ági lányával telefonon ☺.

Amiről még szintén szólnom kell, az a teknősei iránti rajongás. Amikor kezdődik a jó idő, Jutka, a felesége, menetrendszerűen felhívja, bejelenti, hány fok van, és engedélyt kér a teknősök erkélyre helyezésére. Vihogni szok- tam, pedig én még sokkal ilyenebb vagyok a saját kutyámmal.

De ha az Új Életről van szó, nem viccel. A lapnak készen kell lennie, és HIBA NÉLKÜL. Nagyot téved, aki azt hiszi, a főszerkesztőség csak a többi elfoglaltsága mögött kullog. Nem. Amennyire én meg tudom állapítani, a rab- bihivatással egyenrangúan kezeli az újság irányítását is. Ha ez túl profánul hangzik, bocsánatot kérek. De ahogy magától, úgy a szerkesztőség minden tagjától elvárja a precizitást, a teljes odafigyelést, az újság mindenek elé helyezését. Ez néha idegesítően túlzott tud lenni. De hát ő ilyen. Némileg pánikolós – Úristen, egy csomó munkaszüneti nap jön, hogy töltsük meg a lapot! Szabadságra akarsz menni? És akkor ki nézi át a cikkeket? Hányszor hallottam ezeket a mondatokat! De a lap mindig elkészül, erről gondoskodik. Ha kell, előhúzza a kalapjából valamilyen rejtett kincset, elsárgult fényképet, régi sztorit, új viccet, és máris helyreáll a világ rendje. Én meg dolgozom akár itthonról is, betegem, vagy a rövidke szabadság ideje alatt bárholonnan – a mai technikai feltételek között ez nem jelent gondot. Szóval megoldjuk.

Azt hiszem, nagyon ismerjük egymást, ennek minden előnyével és hátrá- nyával. A rejtett gondolatokat is kitaláljuk. Ellopjuk a poént a másik elől. Leccapjuk a magas labdát. Folyamatos szellemi párbajt vívunk. De élvezzük, legalábbis mindketten ezt állítjuk...

Nincsen főnök tövis nélkül. De munkatárs sem. Úgyhogy jól elvagyunk. Remélem, még nagyon-nagyon sokáig.

Gábor Zsuzsa, olvasószerkesztő

A Jád Vásám Intézet által kitüntetett Szelei Margit zsidómentő tiszteletére rendezett ünnepségen

Az első évek Zuglóban, Bihari Andor főkántorral

Boldog születésnapot (Munka és mosoly)

1991 októberében, szakadó, igazi, kitartóan hideg őszi esőben érkeztem meg az Új Élet szerkesztőségébe.

Jó benyomást kívántam kelteni, ezért nem igazán az időjárásnak megfelelően öltöztem, csinos, ám inkább nyári cipőm cuppogott a vízben, amely azután a helyszínen hagyta el lábbelimet és vált egyre növekvő tócsává alattam. Egy szerkesztőségi értekezlet kellős közepébe csöppentem – mondhatni, szó szerint.

Negyed évszázad hosszú idő, munkakapcsolatban, házasságban is. Az újdonság ereje ugyan kopik, viszont – nagyon hasznosan – a tulajdonságok, a reflexiók nagyjából ismertté válnak, működik a tolerancia, az empátia.

A zegzugos épületben hetekig el-eltévedtem, gyakran éreztem úgy, hogy évek múlva a csontvázam jelzi majd, hogy erre jártam. Ahhoz, hogy ne csak látásból ismerjek rengeteg embert (rabbikat, kántorokat, felső- és középzeteket, a zsinagógakörzetek előjáróit, a különféle intézmények első embereit, feladataikat), hanem tudjam, ki kit szeret, ki kivel nem ülné egy asztalhoz, ki mit várhat el, mire érzékeny, mi az, ami boldog-gá teheti, évek kellettek.

Akkori kollégáim, a drága jó Hédi, Éva, Nusika, Karola, Vágó Tibor, Judit már nincsenek közöttünk. Nem távoztak el végleg, hiszen emlékezünk rájuk, nincsen olyan nap, hogy valami kapcsán ne idéznék szövegeiket, jellegzetes megnyilvánulásait. Nagyon jó csapat voltunk.

Főszerkesztőnk, a „Főnök”, meglehetősen sajátos humorral megáldott ember. Bár még mindig okoz meglepetést kitűnő memóriája, felfokozott igazságérzete, egyedi szabályrendszere, tulajdonképpen egy korábbi, nagybácska vihar és olykor szeles napok jellemzik mindennapjainkat. Van úgy, hogy elismer, olykor dicser is. Ritkán.

Álláspontjait tekintve kitartóan makacs, de észérvekké olykor meggyőzhető. Tudja, hogy nem ellene, hanem érte vitázom, hadakozom.

Következzen – amolyan „műnuszos hírek” formában – a humor, a fergeteges, a keserű, amit igazán hitsorsosaink értenek pontosan, de minimum egy mosolyt mindenképpen csal az olvasó arcára. Az előforduló utóneveket természetesen megváltoztattam.

– Lapterjesztőink közül Boriska egy jelenség volt. Hajlott hátú és nagyon idős. Naponta vonatozott fel, majd haza, hogy a Keleti-pályaudvar előtt árulja az Új Életet. Gyakran megbántották, lezsídták, holott nem volt az. Elszámolni kéthetente jött Hédihez.

Rendszeresen az alsóneműjéből vette ki az élére hajtogatott papírpénzt. Ennek egy alkalommal tanúja volt a Főnök, aki utána megjegyezte: Még mondja valaki, hogy a pénznek nincs szaga...

– Lenke és Elvira a Kozma utcai temetőben fennhangon kiabálták: Megjelent az Új Élet! Ők örökös hadban álltak egymással, melyiküké a „jobb place”. Egyikük az idősebbeknek, elesettebbeknek még házhoz is vitte a lapot. Mindketten holokauszt túlélők voltak... saját, dögnehez terhüket cipelve vállukon.

– Lenke, éveken át gyűjtögetve a forintokat, Izraelbe utazott, majd élményeit megosztotta a főrabbi úrral: Csak az El AN-nal kell menni, nagyon jó a koszt, de tessék már intézkedni, a Fal olyan rossz állapotban van, tele repedéssel, hogy nemzetközi összefogással tatarozni kellene.

– Borbála fura nőszemély volt. Mintha Csehov Három nővérének humoros változatából lépett volna ki, tényleg az úgynevezett „nem 100-as”

típusból. Télen-nyáron svájcisapkában, azt kendővel „csinosabbra” leszorítva, fehér cérnakesztyűben gyakran meglátogatta a szerkesztőséget. Van valaki a Kardos úrnál? – tette fel mindannyiszor a kérdést, majd azonnal be is nyitott a szobába.

Igaz... majd elfelejtettem, előzőleg alaposan, igényesen kezét is mosott. Ő sok éven át verseit szállította, persze közlésre. A versek nem voltak jók. Közölhetők sem. Megbántani a Főnök nem akarta, így mindig más okkal, de visszautasította. Egy alkalommal például behívott, és jelenlétében komoly ábrázattal mondta: Kedves Borbála, itt van Juli, aki a magánhangzók megjelenésének a felelőse, én pedig a mássalhangzóké. Vele nem jutok konszenzusra sajnos...

A hölgy nem adta fel. Jött és jött. Már a bejáratnál figyelmeztettük, hogy a főszerkesztő úr skarlátos. Semmi gond – vetette oda foghegyről Borbála –, nekem már volt.

Legközelebb már készültünk! Amikor Hédi a belső melléken jelezte a hölgy érkezését, a következő fogadta: Kardos főrabbi úr az asztalon áll, és fejrángások közepette a futónövényt vagdosza egy konyhakéssel, kipáján Nusika elnyűtt parókája, vállán színehagyott kendő! Jómagam körbe-körbe szaladgáltam. Azonnal elhagyta a szobát, megállapítván: Mindketten elég rossz állapotban vannak. Többet nem láttuk.

– Lili virtigli elmeháborodotként is jóra való, rendezett külsejű, harmincas nő volt. Egy rossz szokása zavarta a Főnököt, hogy minden páros másodpercben a nyaklancán hordott óráját nézegette, tehát elég gyakran. Kérdésére Lili „logikus” válasza: A Messiás eljövételét gyorsítja...

– Feri bácsi kéthetenként érkezett, átvette az Új Életet, majd mintegy meghálálván, mindannyiszor meg-

mutatta műteti hegeit, utána pedig játszani kezdett egy darabka vécépárral megbolondított fésűn.

S most a mi kettősünk, a „mi már fél szavakból is értjük egymást” igazolásaként:

– Valaki keresi. Nem ismeri. Szemöldökét felhúzza rám néz. Pislogok. Múlik az idő. Lapzárta van. Benyitok, majd türelmetlenül figyelmeztetem: Elnézést, de 5 perc múlva várják a Rabbiságon. Hálásan rám néz, majd kikísérve a vendéget, a mosdóba távozik. Ha véletlenül elmulasztanám, paposan közli, legközelebb a harmadikon (munka) könyvjutalomban részesülök.

– „Cimbi, van 5–10 perce?” – Ez azért némi magyarázatot követel. Azt jelzi, hogy amit kérne, akitől kérné, abban én segíthetek... az évtizedek során meglevő jó kapcsolataim egyikével. Ezeket eddig megoldottam. Volt közte olyan például, hogy percekben belül egy méretére illő fekete zakóra lenne szüksége, vagy kerületi parkolási engedélyre, egy-egy irodagép gyors beszerzésére, valaki helyett egy-egy esemény tudósítójaként beugrani, akiben „megingott” a bizalma, s számtalan egyéb ilyesmi. Kedves szokása, hogy végül mindig szól: Most maradt 3 perce, azt csinálhat, amihez kedve van.

Mit szeretek benne? Speciális humorát, hivatástudatát, kiegyensúlyozott – tervezhető – állandóságát (könnyű, én is Bika jegyű vagyok, csak míg ő a hideg-, én a melegfrontra érzékeny), családcentrikusságát, hivatástudatát, fantasztikus drócséit... sorolhatnám.

Kívánom, hogy így maradjon, így legyen, lehessen!

gáljultól kápénak

Faültetés Jeruzsálemben

Kiduson Zuglóban

Bár Micvó

Tóraolvasás Smajovics bácsival

Bevezetés a szónoklattanba

Rabbiképzős éveim elején a homiletika (beszédtan) órára bejött egy rabbi. Kardos Pétertől azt kérték, hogy vezessen be bennünket a gyászbeszéd világába. Miután szinte teljesen tudatlanok voltunk (ebben a témában is), Ő elkezdte kihívásokkal teli, egyáltalán nem könnyű munkáját.

Egy fontos tanácsot adott: fiatalok vagytok – mondta – de mindenképpen bele kell élnetek magatokat egy fájó szívvel gyászoló ember lelkébe. Azonnal hozzátette, hogy soha nem szabad túlzásba vinni a búcsúzást, nem szabad teljesen belemerülnünk a távozó elvesztésén érzett fájdalomba, mert azt nem fogjuk tudni elviselni lelkileg. Mit kell tennünk? – kérdeztük.

A középutat kell keresni. Autentikusnak kell lenni, nem kell megjátszani magunkat, de nem szabad érzéketlennek sem maradni. Ez volt az a tanács, amit tanítványaiként megpróbáltunk megfogadni, és ezt a támpontot más területeken is hasznosítani tudtuk: ebből a bölcs tanácsból lehet építkezni mind a mai napig.

Sajátos humorral megáldott és családjáért, közösségéért, munkájáért lelkiismerettel tevékenykedő rabbit ismerhettünk meg, aki semmit sem változott az elmúlt évtizedek alatt.

Néhány hete ellátogatott családjával együtt a zsinagógánkba, egy péntek esti Kabbalat Sabatot tartott. Itt megmutatta, hogy az ősi dallamok, az imák szívből mondott és énekelt szövege mennyire gyönyörűen és varázslatosan tud felszállni a Mindenható felé, és vezetni tudja a közösséget is ugyane magasságok felé.

Olyan erővel szóltak szavai és imái, hogy érezhettük, az örökifjú Kardos Péterben megvan az energia, hogy még sokáig élhessen egészségesen szerető családjá és barátai körében.

Szinte hihetetlen, hogy közeledik a nyolcvanadik születésnap, hogy 45 éve vezeti a Thököly úti közösséget, 25 éve főszerkesztője az Új Életnek!

Az Örökkévaló áldását kérve rá, minden szépet és jót, bis 120!

Vérő Tamás

BENEDEK ISTVÁN GÁBOR

A mi kis történelmünk

Kardos Péterrel 1958-ban ismerkedtem meg. Mindkettőnk felvettek a rabbiképző intézetbe. Húsz, huszonegy éves fiatalok voltunk. Ő Pesten érettségizett, jó, mi több, megbízható zsidó ismeretekkel bírt, én kecskeméti voltam, félig *ám-hoó-rec*, majdnem tudatlan, ámde erős zsidó öntudattal. Ennek oka, hogy hat-hétévesen Bergen-Belsenbe deportáltak, és ott átéltem a náci légerek minden borzalmát.

Scheiber Sándor igazgató úr nemcsak a tanárunk, a nevelőnk, hanem a példaképünk is volt. Nagy önfegyellemmel, türelemmel és kísérleti kedvvel tanított bennünket – zömmüket – magasabb igényű *alef bészre*, az igényesebb zsidó nyelvi és liturgiai ismeretekre.

Kardos, aki a Dob utcai ortodox világból jött, bizonyos távolságtartással kezelte bennünket. Ami diáki kapcsolatunkban döntővé vált, az Péter kivételes humora. Purimi ünnepségeken, születésnapok idején összejöveleteket szerveztünk tanári paródiákkal, blüettekkel, vicces jelenetekkel. Kardos ilyenkor elemében volt, remekelt.

Engedve hajlamomnak és családi kötöttségeimnek, az újságírást hagytam el a rabbinusi pályát, de baráti kapcsolataim volt tanárainmal, évfolyamtársaimmal megőriztem. Egy ízben számomra nehéz feladatot kaptam. Az egyik nagyáruházban fellépett Salamon Béla színész és Sándor Károly (Csikar), a világhírű csatár. Közösen reklámoztak valamit, már nem tudom, mit, de bizonyára jeles honoráriumért. A történet vázát, a riport részét nyilván megírtam, de a mákos-diós-mazsolás tölteléket Kardos Péternek kellett elkészítenie. Volt iskolatársam a feladatot fényes sikerrel megoldotta, így a cikk megjelent. Az akció többi részét (honorárium, névhasználat), ma már, ötven év távolából, nem tudom. Amire viszont emlékszem: Péter csípőből lebonyolított poén-készségére, kedves figyelmességére.

Mindig jóban voltunk, jöllehet a szó szigorú értelmében nem barátoktunk. Pályájából csak a temetői munkáját ismertem, amikor a Kozma utcában találkoztunk. Ha zsinagógába mentem, az a Dohány utcai, a Vasvári Pál utcai, vagy a Hegedűs Gyula utcai „sil” volt.

Amikor nyugdíjazásom után 1989-ben elvállaltam a *Remény* című zsidó társadalmi, közéleti, kulturális folyóirat szerkesztését, továbbá a Füst Milán Páholy vezetését, illetőleg Zoltai Gusztáv, a Mazsihisz volt ügyvezető igazgatója (egyébként nem kevés számú) beszédének írását, jóval gyakrabban találkoztam Kardos Péterrel. Baráti érintkezésünk kiegészült valami egészen új vonatkozással: szövetségesek, harcostársak lettünk. És ez az összekötő kapocs ma is tart. Örülök, hogy részt vehettem annak a dokumentumfilm sorozatnak az elkészítésében, melynek egyik 25 perces fejezete a teljes mozi meghatározó része lett, és amelyben bemutathattuk Péter sokirányú tehetségét, beleértve nagyszerű énekhangját, a zsidó kántorművészet hagyományos és egyben megőrzendő kincsestárát.

Ezért örültem, amikor Péter könyve, a *Síp utcai kevert* napvilágot látott. Először is: azt hittem, ez a kötet, egyáltalán Kardos Péter munkája, már jóval régebben megjelent. Nehezen tudtam elképzelni, hogy egy gyakorlott betűvető, egy hosszú ideje kiművelt, rutinos szerkesztő ilyen tartózkodó, visszahúzódo, netán szerény legyen, maradjon, mint Kardos Péter.

Pedig így történt. Vagyis az *Új Élet* főszerkesztője csak most ment el a Gabbino igazgatójához, Izsák Gáborhoz. És elvitte hozzá a kéziratot.

Péternek az útját alighanem jókedvű, derűs angyalok vigyázták.

Talán meglepőnek találja az olvasó, amikor a recensens azt mondja: Péter könyvét legszívesebben nem csak ajánlja az olvasónak, hanem azt akár ide is másolná. Mert egyik-másik története bájos, tanulságos, mulattató, de mindenképpen mélyen emberi.

Két fejezetet azonban különös hangszíllal emelek ki. Az egyik Lengyelországról, a lengyel nyelvről szól.

A szerző elmeséli, miért tanulta meg ezt a rendkívül kevésbé kultivált idegen nyelvet. Jó poén, hogy „ingyen” kapta. De azért több éven át intenzíven tanulta a pesti lengyel kultúra nyelvtanfolyamán. Így aztán jöttek a vendégek: újságíró kollégák, a hivatásos érdeklődők, s a végén a „csúcs”: a lengyel pápa budapesti hivatalos látogatása, ahol Péter tolmácsolt.

A svéd „vendég-rabbiság” története akár fényesen tanulságos nemzetközi mese is lehetne. Péter – lengyel gyakorlata szerint – gondolta, előbb megtanul ezen a skandináv nyelven. Aztán beült Škoda 100-asába, és felhajtott Göteborgba.

A viking városban régi ismerőse, Elemér várta. Ez az úr valaha Budapesten tanult, aztán a svéd orvosi egyetemen szerzett diplomát.

Péter elbeszéléséből sok mindent megtudunk az ottani zsidó temetés kódos szertartásáról, az esküvőről, a betérésről, a tóraolvasás itteni, a hagyományokkal egyező szokásáról.

Találhatunk Svédországban egy helyén lévő gyakorlatot. A hitközségi zsidó emberek a tagságuk elismerésével egyező idővel adót fizetnek, és az összeget leemelik a bankszámlájukról. A magyar rutin csak irigylheti a svéd eljárást, amely ez által független az államtól.

Aztán eljött a pillanat, amikor Péter és családja hazatért. Az úgy-mond aranykalitkát a rabbi becsukta maga mögött.

És itthon – bizonyos akklimatizálódási idő után – kinevezték az *Új Élet* főszerkesztőjévé.

Péter – kitűnő szerkesztőként – élete döntő fordulatát könyvében úgy fejezi ki, hogy közli Szilágyi György Kozma utcai búcsúztatóját. Tisztelettel, szeretettel.

Szól könyvében Péter az útleveléről. Mert hol megvonták tőle az utazás jogát, hol engedélyezték azt. Emelkedett lélekkel mondja el a Hatnapos Háború budapesti fogadtatását a Hitközségén, és azt az emléket, amikor a Goldmark Terem színpadán nem engedték előadni Händel *Izrael Egyiptomban* című oratóriumát.

Péter nem jelölte meg könyve műfaját. Én most megteszem. A *Síp utcai kevert* történelemkönyv. Megismerjük a múlt igaz eseményeit. Nemcsak a kronológiát, hanem a kor (korok) hangulatát. Ahogyan most mondjuk: fílingjét, politikai hangulatát is.

Például a besúgók néhány tulajdonságát. Nem mintha védekezhetnénk ellenük, mert azt tudnunk kell, hogy a provokátorok, a rosszindulatú kémkedők az idők végéig lesznek. Mert az irigység, az ellenfél elpusztítása, a rosszindulat, netán a pénzéhség az emberi természet egyik lényegi vonása. Félreértés ne essék, mert már az ősi Ámida, az elmondott 18 áldás (*Sömoné Eszré*) is figyelmeztet erre:

„A rágalmazóknak ne legyen reményük és mind a gonosztevők, mint a pillanat, vessenek el”.

Van egy beszéde Kardos Péternek, amire már utaltam. Ezt a „beszédet” szívem legmélyén őrzöm. Berger István rabbi temetésén mondta el 1994 júliusában.

Ahogyan mi hívtuk őt, „Csulóval”, jószerével párhuzamosan haladt az

iskolai életünk. Együtt tanultunk Szegeden, Schindler József zseniális főrabbi tanfolyamán. Később Pesten, az intézetben két és fél évig egy szobában aludtunk.

Azonos évfolyamra jártunk, persze, ő jóval többet tanult, mint én, mert egyszerűen zseniális ember volt.

Kardos Péter így írta búcsúbeszéde egyik utolsó bekezdésében:

„Tegnapelőtt este meg akartuk látogatni a kórházban. Szobája ajtaján egy papírlapot találtunk, amelyre azt írta: kérem, ne zavarjanak, mert nagyon fáradt vagyok.

Igen! Ez így volt sportszerű. Négysemkőzt akarta megvívni reménytelen küzdelmét a Málách Hámovesszel, a nagy kaszással.

Nem zavartunk. De amikor majd később megfogjuk koporsódat, hogy elvigyük, kicsit elszorul majd a torunk.

Csuló! Egy szemrehányással búcsúszom tőled: ezt nem kellett volna... Bevégeztetett.”

Ha valaki kíváncsi lesz Kardos Péter szerkesztő, újságíró, író, zsinagógai hitszónok, közéleti orátor stílárius képességére, kérem, üsse fel a *Síp utcai kevert* kötetét, és abban kiváltképp idézett beszédét. Persze, azt is, amely ezt a címet viseli: „Megemlékezés a pesti gettó felszabadításának 60. évfordulóján”.

Mert akkor talán megérti köszöntő írásom utolsó mondatát:

„Barátomat, kollégámat, betűvető sorstársamat ettől a pillanattól szellemi testvéremmé fogadom.”

Társasutazás – Gazdag Gyula dokumentumfilmje (Auschwitz, 1984.)

Mázel tov és kézcsók

Kilencéves korától jár templomba.

Ortodox volt, neológ lett.

Abban az évben nevezték ki a Thököly úti Zsinagóga rabbijának, amelyben születtem.

Rabbiként alig ismerem.

Kántornak elsőrangú.

Kihagyott ziccer, hogy negyvenöt éve a kertvárosban davenol.

A pesti elit zsinagógákban kellett volna „mutogatni”, honfitársaink és a hazánkba látogató külföldiek öröme. Amit ő tud, azt Hegyeshalomtól keletre hosszú-hosszú ideje senki más nem tudja.

Március végén megtisztelte a budai Frankel Zsinagógát egy Szombatfogadás alkalmával.

Éteri lírai tenorja dekádokra repítette vissza közösségünket az időkben.

Löcho dajdíját hallva kicsit mintha újra élhetővé vált volna a sarkából kibillentett világ.

Mire a Mizmajr sir-hoz értünk, már 1947-ben voltunk, ahol a kiskamasz Kardos a fiúkorusban csicsergett, a háború utáni éra legnagyobb magyarországi zsidó kántora, Fisch József mögött.

Fisch és a Kazinczy sül jó iskola volt.

Csakúgy, mint számomra Zugló és Kardos főrabbi 2009-ben, elsőéves kántorhallgatóként.

Ősz volt, két hete járhattam a zsidó egyetemre, amikor Péter meghívott a közösségükbe.

Ő volt az első, aki kinyújtotta felém a kezét.

Zugló ma múzeum.

Az ott hallható dallamokat és díszítéseket épp úgy védetté nyilváníthatná a Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ, mint Munkácsy Golgotáját.

Kardos imádkozásában ott rejtőzik az aranytorkú Fisch; ott rejtőzik Pollák bácsi a hófehér kecskeszakállal; ott rejtőzik a magánórak alkalmával jégeralsóban ajtót nyitó Gottschall; ott rejtőzik a kántorképzős tananyagot egy tekerces Mambó magnetofonra feléneklő Sirota és a némi kis apróért cserébe a nagyünnepi nuszachot egy Tetra magnóra feldúdoló Csillag bácsi; s ott rejtőzik Friedmann Miklós, az ózdi sajchet fia, akihez a Hársfa utcába ment fel Kardos, hogy megörökítse vele a svüeszi máárivót.

A főrabbi-főkántort hallgatjuk, és vele együtt halljuk Scheiber Sándort is, a Körúton: „Megkaptad a behívót? Mondd, Péter, nem volna kedved kántorképzőre is járni a rabbitanulmányok mellett?”

Halljuk Feleki Rezsőt, a kántor szak felvételi vizsgáján: „Szóval ez volt a Vösomru?... Értem... Mondd, Péter, nincs kedved más pályára menni?...”

Halljuk Lóránd Márton a Goldmark Teremben: „Nem bánod meg, ha csatlakozol. Meglásd, hamarosan rang lesz a Lewandowski Kórusban énekelni!”

S halljuk Éder Jenőt is, a zuglói hitközség elnökét,

1971-ben: „Szép feladat lesz, rebbe: itt, a péntek estét leszámítva, sosincs minjen.”

1974. Teltházás filmvetítés a Thököly úti kilében: a Moszad leszámol az arab terroristákkal München után... Másnap behívják Kardost az Egyházügyi Hivatalba és egy évtizedre hidegre teszik.

1981. Kardos Salgónál, mert Izraelben szeretné rendezni a lánya bátmicváját. Salgó: „Kardos kolléga, ne kérjen útlevelet: egy hitéleti vezető nem engedheti meg magának, hogy elutasított útlevélkérelme legyen.”

1985. Seifterné, ahogy szokta, nyomdába küldés előtt magához rendeli az Új Élet aktuális lapszámát – s ha kell, a „necces” cikk szerzőjét, Kardost is.

2016. A Frankelben való vendégeskedés alkalmával felmerül a kérdés: ha valamelyik Síp utcai vezető utasításba adta volna, hogy a zuglói főrabbinak választania kell a rabbiság vagy a kántorság között, Kardos Péter vajon melyiket engedte volna el? Válasz nincs, mert nem lehet.

Dróséival és imádkozásával örökösen az összetartozás gondolatának hirdetője, szellemi hidat emelve régmúlt idők öntudatos zsidói és korunk kicsinyre olvadt vallási közössége között.

Szerencsénkre jó ideje nem csak szerkeszt, de gondolatainak a mások számára legkönnyebben hozzáférhető formáját, a szavaknak legeredményesebb tárolási módját, a legmaradandóbb közlési módot választja: ír!

Am cikkei, könyve mellett életpályája a legfőbb bizonyíték arra, hogy az erkölcsi igazságok megjelenítése, az értük való kiállás olyan emberi tulajdonság, amely ha rövid távon gyakran nem is, de emberöltőnyi távolságban már érezhető hatással van a társadalomra.

Ezért is állítható Kardos Péter mintául a mai fiatalok elé, ezért válik Ő is ikonná, emberi értékeket megőrző és a Tóra üzenetét hitelesen közvetítő példaképpé a modern társadalom számára – s ezért se pottyantathatót volna jobb helyre az Ő-való nyolcvan esztendő!

Csak a kivételes tehetség kegyelmével és a tántoríthatatlan erkölcsiség adottságával megáldottak szolgálhatják így a Nagy Alkotót.

Így mi sem kívánhatunk Neked mást születésnapodon, mint hogy íráj és imádkozzál tovább, százhusz évig.

Írájál és imádkozzál értünk, Magyarország és a világ zsidóságáért!

Az emberiségért és az emberiségért.

Szeretett Főrabbi úr! Szeretett Főkántor úr! Szeretett Főszerkesztő úr!

Péter!

Köszönjük hogy vagy, és hogy ilyen vagy!

Mázel tov és kézcsók Drága Feleségednek is a jubileumi születésnapért!

Nógrádi Gergely,
a Frankel Zsinagóga kántora

Kerekasztal... bérkövetelés nélkül

Kedves Olvasó!

Mielőtt az alább következő interjú-sorozatot végigböngészi, egy vallo-mással kezdem. Már a cikk címe is hazugság (szolgáljon vigaszul, hogy nem vagyok vele egyedül a magyar sajtóban), mert az asztal, ami körül az Új Élet szerkesztőségében négyen ülünk, szögletes és bizony lesz szó az interjúkban bérekről is.

A kultúrára és szórakozásra szomjas magyar közönség – ez alól a zsidók sem kivételek – azt képzei, hogy a „kibeszélő show” a kereskedelmi tévék találmánya. A nézőkért való fejevadászat örületében ma már eljutottunk oda, hogy szinte bármelyik kereskedelmi csatornának van olyan műsora, amelyből megtudhatjuk, hogy kinek volt az apja egy rottweiler, mert akkor biztos zsidó vér is folyik az ereiben. Márpedig véleményem szerint ebben semmi újdonság nincs és ha van is, a kibeszélő műfajt mi, zsidók találtuk ki kb. 5000 éve, akkor is délután. Tegyük a kezüket a szívükre: ha két zsidó találkozik, és éppen nem az aktuális cőre-szükről van szó, a beszéd téma azonnal egy mindkettejük által ismert harmadik zsidóra terelődik. A feltétel csupán annyi, hogy a kibeszélt ne legyen jelen. Nos, nekem alkalmam nyílt arra, hogy 80. születésnapja a alkalmából munkáideje végeztével már távol levő Kardos Péter főrabbi-főszerkesztőről kibeszélgessük magunkat az Új Élet legfontosabb három munkatársával.

A diktafon körül ülnek: Gál Juli újságíró (későbbiekben G.J.), Gábor Zsuzsa olvasószerkesztő (későbbiekben G.Zs.), Bittner Judit szerkesztőségi titkár (későbbiekben B.J.), és a beszélgetés krónikása, Spánn Gábor (előzőleg és későbbiekben is S.G.).

S.G.: Hölgyekről lévén szó, akik természetesen kortalanok, egyetlen menekülőútam van, azzal kezdeném, aki közületek a legrégebben dolgozik az Új Életnél.

G.J.: 1991 óta dolgozom az Új Életnél, azt kell mondanom, hogy a belépőm Honthy Hannásra sikerült. Tudniillik, a megbeszélte időponthoz képest közlekedési okokból pár percet késtem. Kardos főrabbi úr fölnezt a szemüvege fölött és annyit mondott: Ön elkésett. Bevallom, nem újsághirdetés alapján kerültem ide, volt két ajánlóm: Landeszman György főrab-

bi, és a most mellettem ülő Bittner Jutka. A pályám egyenes vonalúnak mondható, mert az Új Élet előtt is már újságíró voltam egy újjáélesztett hetilapnál, ami éppen akkor kiment alólam. Be kell valljam, hogy a késésem miatti letolás ugyan egyetlen szóra szorítkozott, de sok jóval Kardos főszerkesztő úr nem kecsegtetett. Már az alapszituáció is előnytelen volt számomra, hisz egy 36.000 forintos havi bérű állást hagytam ott azért a 8.000-ért, amit az Új Élet akkoriban ajánlani tudott. Ezzel szemben viszont megadatott nekem, hogy amolyan szerkesztőségi mindenevő legyek: a halálhírek rövid és kopogó mondataitól, színház és könyvkritikákon keresztül a zsidó közélet eseményeiről való tudósításig mindenbe belekóstolhattam. Bevallom, hogy szívemhez leginkább közel a saját rovatom állt, ami évekig futott Gál Juli rovata címmel, és mai napig sem tudom, hogy miért szűnt meg.

S.G.: Éppen a „nagyévtágyúságod” kérdezeti velem, volt-e, van-e kedvenc műfajod, amit különösen szívesen csinálsz?

G.J.: Mindent örömmel csinállok, mert azt vallo, hogy kis munka nincs, csak rossz munka van, de ha mindenáron ki kell emelnem valamit, amitől igazán átmelegsik a szívem, az erősen behatárolt szakmánkon belül a riport, az interjú műfaja. Szívesen beszélgetek emberekkel, úgy érzem, hamar szót értek mindenkivel. Nekem megnyílnak az emberek és most már, számtalan riport készítése után elmondhatom, büszke vagyok arra, hogy 24 év alatt riportjaim okán ellenséget nem szereztem magamnak soha.

S.G.: Feltétel volt-e felvételednél a zsidóság, támasztott-e bármilyen halachikus elvárást a rabbi-főszerkesztő?

G.J.: Annakidején szokásjog alapján, a Mazsihisz lapjánál elsősorban zsidók dolgoztak, de Kardos főrabbinak semmi ilyen elvárása vagy külön kérése nem volt. Halkan jegyezte meg azt is: az ügyvezető igazgató úr kérdezteti, hogy mennyire zsidó maga. Én azt feleltem, hogy teljesen.

S.G.: Gondolom az akkori ügyvezető igazgató úr ezt a választodat egyidejűleg hallotta is...

G.J.: Mielőtt megkérdezed, sietek leszögezni, hogy képtelen vagyok felidézni, mi volt az első cikkem, amit letettem főszerkesztőm asztalára, de egyet tudok, hogy elégedett volt vele, mert ha ő valamit kifogásol, arra lehet sokáig emlékezni.

Visszatekintve az elmúlt 24 évre azt mondhatom, hogy ha ma lennék pályakezdő vagy módosító és lehetőségem nyílna rá, ma is csak az Új Életnél jelentkeznék, ahol jól és ott-hon érzem magam.

S.G.: Hozzáértő szakmabeliek úgy tartják, hogy egy jó olvasószerkesztő leginkább a színházi ügyelőhöz hasonlítható, tudniillik ahogy a színházakban este 7-től 10-ig egy ügyelő az isten, a kezében van egy előadás sorsa, neve mégsem szerepel sehol, hasonló feladatot lát el egy olvasószerkesztő is. Hibátlan cikk a világon nincs, csak trehányul átolvasott van. Az olvasószerkesztő „pelenkázza” a szerzőt, kijavít minden hibát, néha becsempész egy ütősebb szinonimát, vagy felhívja a figyelmet egy-egy anyag gyengeségére.

Gábor Zsuzsa az Új Élet olvasószerkesztője, de ennek senki sem születik. Te hogyan váltál azzá?

G.Zs.: Az Új Élet előtt műfordítással is foglalkoztam, amit egy ideig a lap mellett is megpróbáltam csinálni, aztán rájöttem, hogy ez a munkakör teljes embert igényel, így ez abbamaradt. Ennek ellenére igyekszem leszögezni, hogy imádok olvasószerkesztőnek lenni. Munkakörömből adódóan az alkotók hibáit hivatalból javítom, főszerkesztőm kezébe már csak makulátlan végtermék kerülhet, és gyakran derülök azon, hogy egy-egy szerző, kézbe véve a kész lapot észre sem veszi, hogy melyik szó, vagy milyen mondatfűzés nem az ő gyermeke.

1998 óta ülök ebben a székben, de elmondhatom, hogy azért is vagyok elégedett és kiegyensúlyozott ember, mert úgy érzem, hogy főszerkesztőm ad a véleményemre. Ritkán fordul elő, de ha van olyan, hogy egy-egy cikk véleményem szerint nem üti meg részben vagy egészben a közlés mércéjét, ezt szóvá teszem. Kardos Péter legtöbbször kíváncsi a véleményemre és meggyőzhető. Természetesen nálunk is vannak jó ízű üvöltözések, viták, véleménykülönbségek. Nem vagyunk könnyű emberek, sem

Kardos Péter, sem én, de az évek során összekoptunk. Itt el merem mondani, hogy megtanultunk bánni egymással, és mivel egy szobában dolgozunk, már csak a fizikai közelség okán is, az élet szerves egységgé formált minket. Amit a szerkesztői és korrektori munkáról tudok, azt Bedő Istvántól tanultam. Erre büszke vagyok és a mai napig használom.

S.G.: Bittner Judit a szerkesztőségi titkárnője. Igaz, hogy félállásban, mert munkaidejének másik felét a vidéki temetővel foglalkozó részlegenél tölti, amiből a szerkesztőségben csak annyit profitálhat, hogy azonnal tudja, kiket kell beírni a halálozási rovatba. De magam is láttam, hogy ő amolyan „Mädchen für alles”.

B.J.: A hirdetések felvételétől azok számlázásáig, az új előfizetők regisztrálásától a számlázásig minden az én dolgom. Magától értetődő, hogy a telefonokat én kezelem, és nagy rutinom van már abban, hogy kit kell kapcsolnom első kérésre és ki az, akinek azt kell mondani, sajnos pillanatnyilag főszerkesztő úr nincs itt, adja meg a számát és visszahívjuk. Ilyenkor leteszem Kardos főrabbi úr asztalára az üzenetet és tapasztalatom szerint ő szinte mindenkit visszahív. A grafomán és önjelölt szerzők postán vagy emailben küldött zsengeivel is én találkozom először, azokat Gábor Zsuzsa gépére továbbítom, és majd ők ott bent a szentélyben eldöntik, hogy mi alkalmas közlésre. „Halállistánk” nincsen, ha néha-néha egy-egy önjelölt költő túl sok verssel bombáz, óvatosan közlöm vele, hogy gyönyörű a műve, de nem illik az Új Életbe, ha kétesélyes az ügy, továbbítom Zsuzsának és majd főszerkesztő úr eldönti, hogy mi legyen a sorsa. A fél állásom ellenére nyugdíjasként jól érzem magam, és szívesen dolgozom bármikor az Új Életnek.

S.G.: Az én első személyes találkozásom az Új Élettel sok évvel ezelőtt történt. A 80-as években, amikor tévés koromban az ARD nyugat-német televíziót képviseltem Buda-

pesten, egy német forgatócsoporttal dokumentumfilmet készítettünk a magyar zsidóság életéről, ami a németeket erősen érdekelte. Természetesen az egyetlen újságunk, az Új Élet egy napjának bemutatása sem maradtatott ki a filmből. Miután az egyházügyi hivatal illetékes alezredesétől megkaptam az engedélyt, a Mazsihisz főtíkárnő asszonya – akit az egész ház az ígéret hölgyének aposztrofált – egyengette az utamat. A megbeszélte időben megjelentünk és Kardos Péterrel az élen a három szobában örült és tipikus szerkesztőségi munka folyt. Amitől elájultak a németek, az a luxus berendezés volt. Valódi bőr fotelek, legmodernebb elektromos írógép, modern fax és telex készülék, égisz gyönyörű pálmák. Elkészült az interjú Kardos főrabbiával, aki miközben a németek már a felszerelést pakolták a kocsiba, még odaszólt nekem: olvastam írásaidat imitt-amott, miért nem küldesz nekünk is anyagot? Mivel ott felejtettem a tollamat, néhány perc múlva visszazsaladtam. Ekkor döbbenet nyugtáztam, hogy eltűnt az elegáns berendezés pálmáستól. Két háború közötti írógép-verték kopott íróasztalokon és recsegő széken. A főszerkesztő félrehúzott és fülembé súgta: amit most nem látsz, az az elnök bútorzata és a főtíkárnő asszony a felvétel idejére „lízingelte”.

Az élet akkor még másfelé sodort. Úgy jó 5 évvel ezelőtt, már nyugdíjasként bekattant: humoros jegyzeteket kéne írni a zsidó élet arcáról és fonákjáról. Újságíró kollegák figyelmeztettek: Kardosról úgy hírlík, magasra tette a lécezt igényességben, ezzel szemben fogához veri a garast, mert megfogadta, hogy jó szerzőket majd rosszul fizet. Én ennek ellenére leadtam első anyagomat, a Hálapénz címűt, és megfogadtam, hogy bármekkora a honorárium, szívesen írok zsidóként zsidóknak. Azóta 5 év telt el, és mindketten betartottuk a fogadalmunkat.

Spánn Gábor

Van egy rabbi

Márai írta a Füves könyvben:

„Ha megfogsz valamit; fogd két kézzel és erősen, ha elengedsz valamit, engedd el tudatosan és minden következménnyel, ha szólsz, álljon szavad az időben, mint a kő, ha örülsz valaminek, örülj fenntartás nélkül”

van egy rabbi,

aki hiszi és tudja, hogy le tud törölni nyolcvan könnycseppet és a világ nyolcvan fájdalmát – nyolcvan mosollyal teli év vagy akár nyolcvan csodapillanat reményében.

aki meg tud élni téged és önmagát, meg a harmadikat, meg a negyediket... és a nyolcvanadikat is...

van egy rabbi...

aki összehúzott szemöldökkel és bölcs szavakkal próbálja megváltani a világunkat...

aki pontosan tudja, hogy nem szabad sírnia az élettől, ezért inkább kineveti azt...

van egy rabbi,

akit üldöz saját sorsa és sorstalansága, a lelkére rakódó múlt tonnás súlyai és néma hangjai.

aki viccekbe és rébuszokba rejti kedvét és kedvtelenségét, így simogatva minden embert.

van egy rabbi...

aki jelenlétével tanítja: „légy erős és légy gyenge, és ez a kettő váljon egyé benned, hogy önmagad lehess.”

akinek a szemei mosolyt árasztanak és közben még mindig sokszor sír...

van egy rabbi...

aki a szeme sarkából lát, a hangtónus rebbenéséből neszel, a bőr rezdüléseiből olvas,

aki félelmet, vágyat, érzelmet, könnyet lát, csukott szemmel.

van egy rabbi...

aki óvatos, finom, bölcsen hallgat sokszor, a csendje az övé, aki, énekel, nevet vagy táncol, és ragyog.

van egy rabbi...

aki elmondja annak, aki elfelejtette, hogy boldognak lenni jöttél...

aki fürkészi az arcot, hogy lelket keressen minden szempár mögött...

van egy rabbi...

aki tudja, hogy övé a domb, a fa, a bokor, a virág, a nap, a hold, az ablakok, az ajtó és a füst.

aki tudja, hogy övé a minden és a hiány is – az örök körforgásban.

van egy rabbi...

aki látja miért kell holnap fel a nap.

aki körbevesz lelkével, és én csak állok, mert nem tudom, hogyan kell ezt csinálni.

van egy rabbi,

Akire ajándékképpen rá fűjtam egy pitypang lebegő pelyheit.

Lazarovics Ernővel, a zuglói közösség egykori elnökével

Családi oldal

Édesapám 80 éves!

Mi is ennek a rövid írásnak a címe? Nem hiszek a szemeknek! Hihetetlen kimondva és leírva is! Mindenki csodálkozik. Aki régóta ismeri, az is, és aki pár éve, az is! Nem csodálkozom! Az utcán, a közös munkahelyünkön, a Síp utcában, a Thökölly úti zsinagógában a nemrég oda járó emberek szólítanak meg a következő kérdéssel: Hány éves apukád? Illetve apukája? Válaszolok gyorsan, hogy 80 lesz májusban! Azt hiszik, hogy rosszul hallanak, ezért megismétlik a kérdést.

Újra mondom a választ! Nyugodtan letagadhat 10 évet, simán szerintük! Nagyon igazuk van, szerintem 15-öt is!

Fiatalabbnak néz ki, külsőre is és fizikailag is, nem is 1-2 évvel, szerencsémre! Mozgásában, munkavégzés közben, kiválóan mondhatom: megyünk hétköznapi reggelente dolgozni a Síp utcába és kiszállva a metróból alig tudom utolérni, én, aki alig feleannyi idős vagyok, mint apukám! Gyors léptekkel igyekeznek a Rákóczi úton a Síp utca felé! Lihegve mondom mögötte, hogy nem kell ennyire rohanni, már itt vagyunk a sarkon!

Igen, de már nem érünk be 9 órára!

Na és? Nem jön ma senki, akivel pont a munkaidő kezdetére van megbeszélve találkozó!

Igen, de rengeteg cikk jött!

De azt először más nézi át, illetve nyomtatja ki!

Nem baj, nélkülem nem tudja átnézni!

Jó, feladom! Érdekes, hogy a munkaidő végén viszont általában nem rohan el a munkahelyéről! Többször hallom a kolléganőivel beszélgetni a 4 órás bentlét után!

– Jössz hazafelé?

A válasz: dehogy jövők, csak most tudok elkezdni dolgozni!

Ha valamiért, főleg általában miattam késünk reggel bárhol 5–10 percet. Látom, hogy nagyon ideges ilyenkor, mert az egész napja el van rontva!

Apukám! Maradj ilyen pontos, lelkiismeretesen a munkádat 100%-osan végző rabbi, kántor, főszerkesztő egy személyben! Mázál Tov! Bis 120

Fiad: Laci

Te vagy a legjobb nagypapa

Boldog 80. születnapot, Papa. Te vagy a legjobb nagypapa. Nagyon szeretem a beszédeidet, nagyon jók. Szeretek elmenni veletek helyekre. Születésem óta minden szombatnálátok vagyok. Régebben még volt egy hétköznapi is, de most már túl sok a programom. Nagyon-nagyon-nagyon-nagyon-nagyon (Én: Még hány nagyon-t kell írnom? Eszter: Amíg el nem fárad a kezed) boldog születnapot kívánok. Szeretettel: Eszter

Bővelkedünk az évfordulóinkban

Nem vagyok sem képzett újságíró, sem magyartanár. Ezért előre is elnézést kérek olvasóinktól.

Mennyi minden fér ebbe a nyolcvanas számba! Idén bővelkedünk az évfordulóinkban: februárban ünnepeltük aranylakodalmunkat, májusban Péter 80. születésnapját, nyáron pedig én leszek 70 éves.

51 éve ismerjük egymást. Gyökereinket keresni nem kellett, ismeretségünk nem a véletlenen múlt. Hochberger László főrabbinak mutatott be egymásnak minket. Én 1956 után a tanítványa voltam, Péter pedig kántorként a kollégája Kispesztén. Péter ortodox családból származik, az én szüleim ugyan már kevésbé voltak vallásosak, de nagymamám még szintén ortodox volt.

Mindketten apa nélkül nőttünk fel, de egész más okból. Péter édesapja 1944-ben munkaszolgálatosként menetelt Hidegségig, ott lőtték agyon. Ezt Péter soha nem tudta feldolgozni. Az én apám túlélte a holokausztot, majd 3 éves koromban elhagyott bennünket.

Az ötvenedik házassági évfordulónk megünneplése egyszerű és egyben fantasztikus volt. Remélem, a jelenlévők számára is! Péter zseniálisan oldotta meg – ő volt a rabbi és az ünnepelt férj egyszemélyben, fiunk, Laci meg a kántor, Felejthetetlen nap marad ez nekünk, ahogy ötven évvel ezelőtti esküvőnk is, amelyet Scheiber Sándor főrabbi és Feleki Rezső főkántor tartott a Rabbiképzőben.

Az élettől semmit nem kaptunk tálcan, mindenért nagyon meg kellett küzdenünk. De azért persze volt, amit Péter tálcan kapott: a tehetségét, a szorgalmát, gyönyörű hangját, a csodálatos zsidó imádalásokat, a fantasztikus szóbeli tehetségét, szép orgánusát és színporkázó humorát. De mindezt is sokat kellett dolgozni, tanulni. Soha, egy péntek este nem megy el készületlenül a zsinagógába, ünnepek előtt korábban hetekig, mostanában 1-2 hétig készül. Csak olyan feladatokat vállalt el mindig, amit tökéletesen tudott és tud megoldani. Hangjára is úgy vigyáz, hogy soha sehol hideget nem iszik, nem eszik. Kétszer egy héten ma is skálázik. Rendkívüli önfegyelmel éli életét, és minden feladatot mindig nagyon megbecsül.

Sikereire gyermekeink és én is nagyon büszkék vagyunk, nekünk is jut a morzsákból. Beszédeit általában előre megmutatja nekem, néha Áginak is, véleményünket figyelembe veszi.

Ilyen hosszú idő alatt sok problémánk is akadt, és a lehetőségeinkhez igazodva próbáltunk megoldást talál-

ni és nem elkeseredni. Sokat segítettek nekünk a közös pontok, először is a zsidó gyökerek fontossága, a nehezen sikerült gyerekeink szeretete, ragaszkodása, majd, hála Ági türelmének, vejük szeretete, állandó segítőkészsége, nem is beszélve unokánkról, Eszterről, aki nagyon sok örömet okoz nekünk.

Évekig, vagyis több évtizeden át szerettünk volna Izraelbe eljutni – ez végül 1980-ban sikerült, feketén. Mai napig leírni sem lehet azt az élményt, amit jelentett, amikor először érinthettük Izrael Földjét. Azóta is, ahányszor eljutunk, az mindig hatalmas feltöltődést jelent mindkettőnk számára.

A növények és állatok szeretete is mindig fontos volt nekünk. Péter pozsgásai és kaktuszai kiállítások díszpéldányai. Minden növény- és kisállatkiállításon igyekszünk ott lenni.

Az Új Élet szerkesztése Péter életének egyik legfontosabb részét jelenti ma is. A Thökölly úti zsinagógának 44 éve rabbija és Lacival együtt kántora is. Évekig igen meghatározó volt számomra, ahogy együtt imádkoznak elő.

A zsinagóga életünk fontos része, gyerekeink számára az odajáró hívek pótlótlak egy kicsit a nagyon hiányzó nagypapákat, később már a nagymamákat is. Sokan igen közel kerültek hozzánk, de sajnos mára már nagyon sokan meghaltak közülük.

Hogy az élet még mit tartogat számunkra? Nem tudhatjuk. Csak remélhetjük, hogy még sok lehetőséget tudása és a megélt események átadására a szerencsésebb körülmények között felnövő fiatalok számára.

Nyolcvanadik születésnapodra nagyon jó egészséget kívánok, legyen sok örömed családjában és munkádban! Ennyit szeretnék kívánni.

Eckstein Judit

Közösséget alkotó jelenlét

A XIV. kerület közigazgatási egység, Zugló azonban városrész: közösség saját, napról napra tovább alakuló történelemmel és emlékezettel. Városrészek és közösségek nem volnának lehetségesek helyek nélkül: a hely olyan tér, amelyhez csoportok története köthető, amelyet élettörténetek és találkozások sokasága hálóz be. Az ilyen helyek hálójából születik a városrész.

Az egyik hely, amely Zuglót városrészé teszi, amely nélkül Zugló nem volna az, ami, a Thököly út 83 alatt található.

Ez, sajnos, ma már nem egy a zuglói zsinagógák közül, mint akár csak néhány évtizeddel ezelőtt: ez jelenleg a zuglói zsinagóga. Ezen a helyen dolgozik, ezt a teret teszi mindennapi figyelmével és munkájával helyé immár négy és fél évtizede Kardos Péter főrabbi, Zugló zsidó vallási közösségének vezetője, a kerület díszpolgára.

Ő és hívei együtt élték az életüket a városrészrel, amely szintén nagyon sok mindent látott és élt át a hetvenes évek legeleje óta. És őrzi még régebbi idők emlékét is: a zsinagóga épületében gyilkolták meg a nyilasok áldozataikat a holokauszt idején, amikor Kardos Péter 8 éves kisgyerekként maga is az üldözöttek egyike volt. Nem csak mindenkor jelen és jövője, de a múltja is összekapcsolódott Zuglóval.

A rendszerek és vezetők, tanácselnökök és polgármesterek jöttek és mentek körülötte, ő pedig maradt. Kikísért elhalt szülőket a temetőbe, férfivá avatott gyermekeket, párokat adott össze és újszülötteket köszöntött az Örökkévaló Isten teremtett világában. A pusztítást túlélő kisgyermek a pusztítás emlékét őrző épületben a Teremtést szolgálta teljes tevékeny élete során: minden egyes nap, reggeltől estig, négy évtizeden át dacolt a múlttal, a jövőt állítva vele szembe. Éppen úgy tette a dolgát, mint a század förtelmei és nyomorúságán átévicckélő kortársainak java: szülei és nagyszülei. Az Örökkévalóba vetett merész hittel, mindennek ellenére.

Beszámolt róla, honnan kapott támasztékot erős hite: egy katolikus szerzetestől, Schlachta Margittól. „Nekünk mindig erőtt adott az a tény, hogy a zsinagóga csak pár méterre helyezkedik el a híres Schlachta-ház-tól, amely nagyon sok zsidó embernek nyújtott menedéket a legszörnyűbb nyilas terror idején”-nyilatkozta, amikor 2011-ben átvette a díszpolgári címet. Ilyen mélységek és magasságok ívelik át Zugló történetét, efféle mélységek és magasságok között közvetít Kardos Péter személye és életútja is.

Négy és fél évtized alatt többször kicserélődhet egy közösség. Generációk érkeznek és távoznak: Izraelbe, a vágyott nyugatra vagy az Eljövendő Világba. Ma már alighanem zömmel más arcok néznek rá vissza, amikor prédikál, mint a kezdet idején, a hetvenes években. De talán az ő gyakorlott szeme felfedez

egy-egy vonást vagy gesztust, amelyek a már messze járó szülőket-nagyszülőket idézik önkéntelenül.

Kardos Péter főrabbi állt mindvégig a helyén rendíthetetlenül. Úgy tartozik hozzá a kerülethez, mint az örök jár-

Talán kívülé más már nem is veszi mindezt észre. Ő volt ott egyedül a közösségéhez tartozó minden család életének minden fordulópontján. Az ő szavait hallják belülről fiatalabb és idősebb emberek, amikor ezekre a pillanatokra visszaemlékeznek. Sok virtuális Zugló van a világban azok emlékeiben, akik innen származtak el és az egyik ilyen képzeletbeli, ugyanakkor nagyon is valóságos városrész az ő zsinagógáját gyakorta visszaidézők gondolataiban él. Ennek a Zuglónak Kardos Péter az örökös, tiszteletbeli polgármestere.

A folytonosság, amelyet megteremtett beszéddel és hallgatással, tanítással és hittel, egy közösség fundamentuma lehet és ez a személyes életeken túlmutató folytonosság képes dacolni az idővel. Ez teremt emlékeztet, ez teremt helyeket, ez teremt városrészt.

Az utcák képe is alaposan megváltozott, mióta az érett Kádár-korban megérkezett ide. Maga a zsinagóga se bírta segítség nélkül – folyamatosan újul meg az előző és a mostani kerületi vezetés segítségével. Egyedül

daszigetek és a néma fák, amelyek, ha képesek vagyunk békén hagyni őket, generációk sorát kötik össze szívós, mégis tapintatos jelenlétükkel.

Épp ilyen az ő jelenléte is: szívós, mégis tapintatos, közösséget alkotó, várost alakító jelenlét.

Az Atyák Tanításai a Misnában elbeszéljük, hogyan alakult ki a hagyomány láncolata Mózesről az akkori jelenig és azt is megtanítják annak, aki jól figyel, hogyan lehet következő szemként bekapcsolódni ebbe a láncolatba, amely talán a Megváltásig ér majd el. Hogyan lehet hűségesen megőrizni és alakítani ezt a hagyományt, továbbadni megújítva új és új nemzedékeknek. A 80 éves Kardos Péter, azt hiszem, pontosan megértette ezt a leckét. Élete munkája ehhez a hagyományhoz kapcsolja őt és ezt a hagyományt kapcsolja össze környezete számos más hagyományával. Négy és fél évtized munkájával élteti ezt a hagyományt egy sokszínű kerületben, minden zuglói polgárt gazdagítva.

Kardos főrabbi négy és fél évtizede hűséges Zuglóhoz és megígértem, hogy Zugló mindig viszonzni fogja ezt a hűséget. Ide tartozik az is, hogy 80 éve hűséges immár Istenhez, aki engedte megélnie hívének ezt a napot és ezt az órát.

Még 40 év kell, hogy eljusson a 120-ig, az emberi kor legvégső határára. Szívvel kívánom, hogy Isten éltesse közöttünk az elkövetkező négy évtizedben is. Számítunk további hűségére.

Karácsony Gergely
Zugló polgármestere

A mi szeretett Kardos Péter főrabbinink 80 éves!

Megismerkedésünk kezdete, a pillanatok, amelyek örökre hozzáfűzték Kardos rabbihoz a családjunkat, egy 1984-es szombat délelőttözhöz kötődnek. Drága jó édesapám már nem bírta a Dohányba járni és úgy gondolta, hogy benéz a Thökölybe. Azóta, hogy az áldott emlékü Kálmán Ödönnél, a kőbányai főrabbinál járt – akinél még a háború előtt volt Bármicvá - nem talált olyan meleg és szeretetteljes fogadtatást, családias kicsi közösséget, mint a Thököly úton Kardos főrabbi úrnál.

A közösség kevés rendszeres templomjáróból állott. Előfordult, hogy nyitott frigszekrényénél imádkoztak, ha sikerült legalább 9 felnőtt férfit számlálni. Az első találkozáson el is dőlt, hogy ezután a család Hozzá, ide fog járni.

Csodálatos drósékat tartott és úgy is énekelt, majd az Istentiszteleteket követő hetiszakaszokhoz kapcsolódó tudnivalókat magyarázta, de nem mondtak le a kiddus résztvevői a külvilág eseményeinek megvitatásáról sem. Finom sütemények, éneklés és főleg az igazi összetartozás érzése maradt meg, amelyet Péter teremtett meg személyiségével. Gyakran viccelődünk, szomorkodunk és vidám történeteket mesélünk. Lassan összecsiszolódunk és egymást megértő, tiszteletben tartó, szoros közösségé formálódunk, persze, voltak jó kis viták is. Péter csodálatos énekhangja, felemelő beszédei vonzották a lelki békét és a közösséget keresőket. Egyszerűen jó Hozzá járni az Istentiszteletekre!!!

Amikor igen nagy megtiszteltetésként meghívták Svédországba göteborgi kántornak és néhány évre családjával együtt elutaztak, nehéz szívvel búcsúztunk és nagyon vártuk vissza őket.

Hazatérése nagy örömet jelentett és csodálatos személyiségét visszavarázsolta közénk.

Személyes élményeim közé tartozik Noémi lányom tizennyolcadik születésnapja, amit a körzetben ünnepeltünk meg. Ez volt a körzet első közösen megtartott születésnapja.

Ebben az időben már komolyan készültünk alijázni. Még ebben az évben jártunk családjunkkal és édesapámmal együtt Izraelben. Talán mondanom sem kell, hogy mit jelentett ez apunak, aki először és sajnos utoljára járt itt, bár Ő is készült kivándorolni utánunk. Felejthetetlen volt, amikor Péter el – elcsukló hangon, a szavakat keresve és a könnyeivel küszködve, könnyeit nyelve - köszöntötte és áldotta meg apukámat a 70. születésnapján.

Tudom, hogy Péter szerette Őt. Állandó templomba járó volt, akire mindig számíthattak, emléktábla vagy videó vásárlás, bármi is jött szóba.

Ezután egy másik szomorú sorozat kezdődött – mert ilyen az élet –, szüleinket Péter búcsúztatta és kísérté utolsó útjukra, nekünk megnyugvást adva állt mellettünk.

Nagy-nagy örömünkre és nem kis büszkeségünkre alijázásunk után néhány évvel személyesen is meglátogatott minket új otthonunkban és ámuldozva nézte a nagyszerű kilátást Haifára és a tengerre.

Ami vonzó és erős adó a Pesti látogatásokban, azok a Péterrel és a megújuló közösséggel való találkozásaink. Ez év áprilisában azt kérdezték tőlem a péntek esti kiduson, hogy hol érzem magam otthon? Haifán Izraelben, vagy inkább Budapesten. Nem kellett sokat gondolkodnom, mert a válasz oly egyértelmű... Izraelben és a Thököly úton.

Templomban

Egy alkalommal, egy gyönyörű dróse és áldás után, az istentisztelet végén megkérdeztem Pétert: és Téged ki áld meg? Láttam, hogy egy pillanatra meghökkent a kérdéstől, majd ujjával az ég felé mutatott.

Péter szíve és a belőle áradó szerete családjá és hívei iránt olyan nagy, mint a hajdani Nefilimeké lehetett!

Most ezen a szép kerek 80. – *hihetetlen!* – évfordulón szívem minden szeretetével és tiszteletével és hálájával (erre a rövid időre az állandóan benne tartózkodókat – kis családomat – is háttérbe szorítva) lélekben Vele leszek. Kérem az Örökkévalót, hogy bis hundred und zwanzig tartsa meg Őt szerettei, családjá és unokájá és szerető közössége örömeire egészségben, erőben és hangerőben! ÁD MEÁ VEESZIM!!

Singer – Sved-Krausz Juli

ÚJ ÉLET

KÜLÖNSZÁM

Nyomdai munkák:

mondAt Kft.,

www.mondat.hu

Felelős vezető:

Nagy László

Kedves Péter!

Érthető okból nem vehettél részt ennek a különszámnak az elkészítésében.

Röviden csak annyit: nagyon hiányoztál!

Boldog születésnapot kíván:

Rasztig Sándor